

ROMA'NIN DÖRDÜNCÜ İMPARATORU CLAUDIUS'UN BİYOPSİKOSOSYAL AÇIDAN İNCELENMESİ*

Ebru DURMAZ AKYÜZ¹, Hüseyin ÜRETEN²

ÖZ

Roma'nın dördüncü imparatoru Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus, tarihte bilinen adı ile Claudius henüz bir yaşında iken babasını kaybetmiş ve büyükannesi Livia ile annesi Antonia tarafından büyütülmüştür. Claudius doğumundan itibaren sürekli birtakım hastalıklar yaşamış olmanın yanı sıra, çocukken saray soytarıları ve kız kardeşi tarafından alay konusu olmuş, annesi Antonia tarafından da "hilkat garibesi-ucube", "doğanın başlayıp da tamamlamadığı insan" olarak tanımlanmıştır. Eğitimi ise yarı okur-yazar, bir zamanlar katır çobanlığı yapmış bir öğretmenin bakımına bırakılmıştır. Antik kaynaklarda ise "aptal" olarak anlatılıyordu. Hiçbir göreve uygun görülmemiş olduğu için o da eğitimine odaklanmış ve tarih kitapları yazmıştır. İmparator Caligula'nın İS 24 Ocak 41 yılında suikasta uğramasından sonra, saray praetor muhafızları tarafından imparator olarak selamlanmıştır. Kimsenin imparatorluğa uygun görmediği Claudius imparatorluğunda birçok önemli işler yapmış hatta Caligula ve Augustus'u bile geride bırakmıştır. Claudius'un doğumundan itibaren yaşadığı rahatsızlıklar modern kaynaklarda incelenmiş ve çocuk felci (poliomyelit), omurilik inflamasyonu (transvers miyelit), yeme bozukluğu (bulimia nervosa), beyin felci (doğuştan serebral palsy), ani bedensel ve ses tikleri (gilles de la tourette sendromu), mitokondriyal hastalıklar (mitokondriyal sitopati) ve kasılma bozuklukları (distoniler) gibi hastalıklar öne sürülmüştür. Olası bu hastalıkları, yaşadığı olayların bedensel ve ruhsal açıdan Claudius'un psikolojisine yansımaları, bu çalışmada ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Nitekim tarihin belli bir döneminde yaşamış bu insanların, yaşanan tarihlerinden ayrı, bir insan olarak ele alınarak, o dönemde yaşadıkları şartlar, olaylar ve altında yatan nedenler bilimsel araştırmalar sonucunda; tarih, psikoloji ve ilgili tıp bilimleri, ... vd. gibi birçok bilim dalının ortak olarak disiplinlerarası bir çalışma ile yürütülmesi, çalışmanın farklı bakış açıları ile değerlendirilmesi ve doğru analizinin yapılabilmesi açısından önemini belirtir.

Anahtar Kelimeler

Claudius, Claudius'un Hastalıkları, Psikotarih, Biyografi

*Bu makale Ebru Durmaz AKYÜZ'ün Prof. Dr. Hüseyin ÜRETEN'in tez danışmanlığında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladığı yüksek lisans tezinin özetidir.

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, E-Mail: durmazakyuzebru@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5267-5892

²Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, E-Mail: hureten@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5633-7102

Alıntı: Durmaz Akyüz, E., Üreten, H. (2024). Roma'nın dördüncü imparatoru Claudius'un biyopsikososyal açıdan incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 8(15), 1-23.

BIOPSYCHOSOCIAL EXAMINATION OF CLAUDIUS, THE FOURTH EMPEROR OF ROME

ABSTRACT

The fourth emperor of Rome, Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus, known in history as Claudius, lost his father when he was only one year old and was raised by his grandmother Livia and his mother Antonia. As a child, Claudius was ridiculed by the court jesters and his sister, and was described by his mother, Antonia, as a "Freak" was defined as "a human being that nature started but could not complete". His education was left to the care of a semi-literate teacher who had once been a mule shepherd. The disorders that Claudius experienced since his birth have been examined in modern sources and include polio (*poliomyelitis*), spinal cord inflammation (*transverse myelitis*), eating disorder (*bulimia nervosa*), cerebral palsy (*congenital cerebral palsy*), sudden physical and vocal tics (*gilles de la tourette syndrome*). Diseases such as mitochondrial diseases (*mitochondrial cytopathies*) and contraction disorders (*dystonias*) have been suggested. These possible illnesses and the physical and psychological reflection of the events he experienced on Claudius' psychology have been tried to be discussed in detail in this study. As a result of scientific research, these people who lived in a certain period of history are considered as a human being, apart from their history, and the conditions, events and underlying reasons they lived in at that time; history, psychology and related medical sciences, ... etc. It indicates the importance of conducting an interdisciplinary study jointly by many branches of science, such as, in terms of evaluating the study from different perspectives and making correct analysis.

Key Words

Claudius, Claudius' Diseases, Psychohistory, Biography

Giriş

Psikotarih, tarih ve psikoloji ile diğer sosyal bilimlerin birleşip, akademik olarak aynı amaca yönelik disiplinlerarası çalışma alanı (Derin, 2018; Yılmaz Odabaşı, 2020) olup tarihsel olayların oluşumunda, olay ve kişileri psikolojik açıdan değerlendirip inceler ve insanın psikolojik durumunu anlamak için de psikanalitik görüşleri kullanır (Çelikkol, 2002). Psikanaliz ve tarih, geçmiş ile ilgilenmekte olup, yaşanmış olayların insan davranışları üzerindeki etkilerini inceler (Çelikkol, 2002). Genellikle psikotarihsel çalışmalar üç alanda yürütülür. İlk alan çocukluk çağı tarihi, tarih boyunca çocukların aile yapısını, yetiştirilmelerini, istismar ve ihmallerine karşı toplumların bakış açılarını tarihsel olarak inceler. İkinci alan olarak tarihte önemli kişilere odaklanır. Üçüncü alan olarak ise tarih boyunca toplumların diğer toplumlarla ilişkilerini araştırır (Derin, 2018). İngiliz tarihçi Joanna Bourke de "Fear: A Cultural History" (Virago, 2005)" adlı eserinde, geçmişte insanların yaşarken neler hissettiklerini anlayabilmek için tarih biliminin, psikoloji ve diğer disiplinlerden faydalanılması gerektiğini belirtmiştir. Veri ve bulguların daha iyi kavranması, bunların anlamlı bir hale getirilmesi ve yorumlanması, ancak tarihin psikoloji ile ilişki içinde olması ile mümkün olur (Yılmaz Odabaşı, 2020). Geleneksel olarak tarihçiler, sadece geçmişten gelen kanıtları kabul ettikleri gibi, psikoanalistler de teorileri günümüz kanıtlarını kullanarak yorumlayıp, doğruluklarını kanıtlamaya çalışır, teorinin geçerliliğini kanıtlamak için geçmişten gelen kanıtları kullanmazlar. Gerek kültürel ve sosyal gerekse psikolojik faktörlerin, bir hastalığa karşı fizyolojik tepkileri etkilemesi muhtemel olduğu gibi, insan psikolojisinin de değişik sosyal ve ailevi ortamlardan önemli derecede etkilenmiş olduğundan, günümüz ve geçmişteki insanların psikolojisinin her açıdan aynı olduğunu düşünemeyiz. Zaman içinde kazanılan psikolojik

deneyimlerin, farklı tarihsel durumlarda, farklı psikolojik tepkilere neden olmasından dolayı geçmiş ile ilgili psikolojik bir teorinin, günümüz teorik metotlar ile açıklanmaya çalışılması, sorunlara neden olacaktır (Kohut, 1986).

Tarihsel fikirlerin tam olarak açıklanabilmesi için, hem bireysel hem de topluluk psikolojisiyle ilgili faktörlerin birlikte incelenmesi gerekmektedir (Izenberg, 1975). Toplumun değerleri, dini inançları, dünya görüşleri, kültürel özellikler, kullanılan dil, coğrafi olarak yaşanan ortam, kültürlerarası farklılıklar, yaş, cinsiyet, kalıtsallık gibi etkenler insanların duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını etkiler (Eryılmaz, 2017). Tarihi yazan ve yapanlar insanlardır. Onların da psikolojisi vardır. Dolayısı ile insanlardan oluşan toplumun da psikolojisi vardır. Hastalanan insanların hastalıkları bedensel, ruhsal ve zihinsel olabilmektedir. Tarihi etkileyen bir imparator veya komutanın ya da toplumun, ruhsal hastalıkları ve paranoyaları olabilir (Çelikkol, 2002). İnsan biyopsikososyal varlık olup kendi içinde değişim yaşadığı gibi, tarihsel dönem içerisinde de değişimleri yaşar (Eryılmaz, 2017).

Biografi (yaşamöyküsü) araştırmaları, ele alınan bir insanın kişiliğinin analizini içereceğinden, tek boyutlu bir analiz ile bir kişinin tüm yaşamöyküsünün açıklanması, tarihsel, sosyal ve kültürel faktörlere önem verilmemesi sorun teşkil eder. Bir bireyin kişiliğinin karmaşıklığı göz ardı edilmemeli ve birçok olasılıklar her zaman düşünülmelidir. Psikobiyografik bir yorum ne kadar etkili ve inandırıcı olursa olsun, dayandığı bilgi eksik ve yanlış ise yorum da hatalı olacaktır. Psikobiyografi yazarı tarihsel kişilerle empati kurmalı ve kapsamlı tarihsel araştırma yapmalıdır. Her insanın dış benliğinin altında onu şekillendiren gizli bir iç benliği de vardır. Bu benliği aydınlatılabilmek için yaşamöyküsü yazarı, Psikoloji ile beraber mevcut tüm bilimlerden yararlanmalıdır (Anderson, 1981). Bazı görüşler arasında, psikotarih çalışmasının psikolog ya da psikiyatristler tarafından yapılması gerektiği görüşü hâkim olurken, diğer bir görüş de geleneksel tarih bakış açısı ile yorum yapılması gerekliliğini savunur. Uygun olan görüş ise, sağlıklı bir psikotarih çalışmasının, tarih, psikoloji ve ilgili tıp bilimleri, vd. gibi birçok bilim dalının ortak olarak disiplinlerarası bir çalışma ile yürütülmesi, çalışmanın farklı bakış açıları ile değerlendirilmesi ve doğru analizinin yapılabilmesi açısından önemini belirtir.

İmparator Claudius'un Doğumu ve Çocukluk Yılları

Tiberius Claudius Drusus, Ağustos ayının *calandaes*ında Iullus Antonius ve Fabius Africanus'un *consullüğü*nde, İÖ 1 Ağustos 10'da Gallia Lugdunum'da (günümüz Fransa/Lyon) doğdu (Suet. *Claud.* II; Sen. *Apoc.* VI; Dio LIV. 32.1; Esser, 1958; Bowman, Champlin ve Lintott, 2008; White, 1850). Babası Drusus, Romalı komutanlar arasında *Okeanos*'un kuzeyine yelken açan ilk kişiydi ve Rhein (Ren) Irmağı'nın ötesine gemiler için, bugün de kendi adıyla anılan, çok büyük boyutlarda kanallar açtı (Suet. *Claud.* I). Claudius doğduğu sırada babası I. Drusus 28 yaşında, annesi Antonia Minor ise 27/28 yaşındaydı (Esser, 1958). Drusus, İÖ 9 yılında, *consul* olduğu yılda, dördüncü Germania seferindeyken, (Dio LV. 1-2; Bowman, Champlin ve Lintott: 2008) 15 Ağustos'ta meydana gelen, atının düşmesiyle atın altında kalan bacağının kırılması sonucu, olaydan 30 gün sonra 14 Eylül'de öldü. Öldüğünde henüz 30'lu yaşlarının başındaydı. Ölüm nedeni femur kemiğinin kırılması ile oluşan cilt yaralanması sonucu, yaralanan bölgede bakteri, su eksikliği, hijyen eksikliği gibi nedenlerle bir yara iltihabı oluşmuş, daha sonra

kan dolaşımı yoluyla vücudun geri kalanına yayılıp (*sepsis*) sonunda ölümle sonuçlanmış gibi görünmektedir (Esser, 1958). Claudius babası öldüğü sırada henüz bir yaşında bebektir. Claudius uzun bir süre büyükannesi Livia, annesi Antonia ve azatlılarla birlikte yaşamıştı (Dio LX. 2.5). Doğduğu zaman gerçekten de bedensel rahatsızlıkları olduğu görülüyor olmalıydı. Daha sonra açıkça belli olan sağ bacağına sürüklemesi, başının ve ellerinin hafifçe titremesi ve konuşmakta güçlük çekmesi gibi fiziksel rahatsızlıklardan muzdaripti. Ancak, zihinsel bir sıkıntısı yoktu (Suet. *Claud.* II; Barrett, 2005; Kershaw, 2013; Grant, 2007).

İmparatorluk ailesine mensup olduğu için, dokuzuncu günde babası tarafından kabul edildi ve böylece hayatta kaldı. Belki de halktan birinin oğlu olsaydı şüphesiz terk edilmiş olabilirdi ama bir imparatorluk ailesine mensup olduğu için yaşamasına izin verildi (Gönenç, 2010; Wiedemeister, 1875; Günveren, 2022). Çünkü Roma'da engelli, evlilik dışı ve istenmeyen bebekler kentin çöplüğüne ya da *Cloaca Maxima*'ya (Büyük Kanalizasyon) (Horan, 1997) bırakılarak ölüme terk edilebiliyordu. Eğer hayatta kalabilirse kısır kadınlar tarafından kurtarılıp, kocalarına kendi çocuğu olarak tanıtılıyordu. Roma hukuku, Romalı aile reisine yeni doğan çocuğun aileye kabul edilip edilmemesi gibi çok önemli yetkiler tanımaktaydı. Bunun gibi önemli kararların alınabilmesi için aile üyelerinden oluşan, onların da görüşlerinin alındığı bir mahkeme kuruluyordu. Hellenlerde ve Romalılarda çocuğun yaşam hakkı, ailenin kendi kararına, son söz ise ailenin babasına bırakılmıştı (Mutluay, 2007; Gönenç, 2010; Beard, 2019; "Romalı aileler yeni doğan bebeklerini bırakmak için, çoğu defa forum olitorium denilen bölgede, Tiber Nehri'nin kenarında sebze pazarının bulunduğu alanda "lactaria" olarak adlandırılan bir sütunun etrafını tercih ediyorlardı." Günveren, 2022; Ayrıca Iuv. *Sat.* VI. 603). Belki de Claudius'un, sadece zararsız olduğunu düşündükleri için yaşamasına izin verdiler. Ailesi ve imparator olduklarında Tiberius'la Caligula, Claudius'u bir "embesil" olarak görüyor, ona bir hiçmiş gibi davranıyorlardı. Bu tutumları fiziksel ve zihinsel engellilere karşı hoşgörüsüz bir toplumda, sıradan bir davranıştı (Birt, 1932; Matyszak, 2006). Plutarkhos'a göre, annesi Antonia Minor, edep ve güzelliğiyle ünlü, çok sert bir mizaca sahipti. Bu yüzden Claudius'u yabancı gözetiminde son derece sert bir şekilde büyüttü (Plut. *Ant.* 87.3; Esser, 1958) ve ona "hilkat garibesi - ucube", "doğanın başlayıp da tamamlayamadığı insan" derdi, birini aptallıkla suçladığında "oğlum Claudius'tan daha aptal" diye tanımlardı (Suet. *Claud.* III). Claudius'un kız kardeşi Livilla, çocukken özellikle kinci ve acımasızdı, küçük kardeşi Claudius'un engelleriyle alay ediyordu (Holland, 2015). Claudius, Augustus tarafından hor görülmediyse de ihmal edilmişti (Colby, 1918). Onun için hayal kırıklığı olan Claudius'u, uzun bir süre, nedeni ne olursa olsun kendisini her fırsatta en ağır biçimde cezalandırmak için, bile bile görevlendirilmiş yarı okuryazar, bir zamanlar ahır yöneticiliği-katır çobanlığı yapmış bir öğretmenin bakımına bırakmış olmasıydı. Çocukken Claudius, annesi Antonia babası Drusus'a askeri seferlerinde eşlik ederken, büyük olasılıkla büyükannesinin evinde yaşadı (Barrett, 2002). Büyükannesi de ona her zaman en aşağılayıcı şekilde davranmış. Örneğin onu uyarması gerektiğinde, onunla çok nadiren konuşur hatta çoğu zaman kısa ve sert bir mektupla ya da haberciler aracılığıyla mesajını iletirdi (Suet. *Claud.* II; Sendroy, 1935; Matyszak, 2006). Ancak, yaşamı boyunca aşağılanmaktan kurtulamadı. Yemeğe belirtilen zamandan biraz geç kaldığında güçlük ve ancak yemek odasını dolanarak kendisine bir yer bulabiliyordu ve her zaman yaptığı gibi

yemekten sonra uyukladığında, üzerine zeytin ve hurma çekirdekleri atılırdı, kimi zaman da soytarılarca oyun diye değnek ve kamçı ile dürtüldüğü de olurdu. Horlarken ellerine terliklerini takarlar ki, birden uyandığında bunlarla yüzünü ovuştursun (Suet. *Claud.* VIII; Birt, 1932; Colby, 1918; Sendroy, 1935). İmparatorluk sarayında, kusurlarını ve zayıflıklarını bilen herkes için, özellikle de köleleri için kaba şakalarla alay konusu yaptıkları oyuncak haline gelmişti (Ferrero, 1911).

Augustus'un Claudius ile ilgili, yetersizliklerinin tedavisi mümkün müydü? Eğer bu kusurlar devam edecekse, imparatorluk ailesinin itibarı açısından, siyasi kariyerine girmesine izin verilmeli miydi? Zihinsel olarak yetersiz miydi? gibi kafasındaki sorular (Ruth, 1916) büyükanne Livia'ya yazdığı bazı mektuplarda gözler önüne serilmişti (Suet. *Claud.* IV; Kiefer, 1934) ve *toga virilisini* giydiği gün de tören yapılmaksızın gece yarısına doğru tahtirevanla *Capitolium*'a (Roma coğrafi olarak yedi tepeden oluşmaktadır. Bunlar *Capitolium*, *Palatinus*, *Aventinus*, *Quirinalis*, *Viminalis*, *Esquilinus* ve *Caelius* tepeleridir. *Capitolium*: Roma'da Iuppiter Tapınağı'nın bulunduğu tepe. Howatson: 2013; Alova, 2013) götürülmesi pek göz önünde olmasının istenmediğini gösterir niteliktedir (Suet. *Claud.* II). Ancak Claudius birçok kişiye öyle görünse de "embesil" değildi. Şu durumda, genç Claudius'u, çocukken hiçbir zaman imparatorluk için yeteri kadar iyi olamayacak, içine kapanık, sessiz, ürkek, çekingen, kolay etkilenen ve bilgin bir çocuk olarak görmeliyiz. Zekâ konusunda bilgili ve zihni oldukça gelişmişti.

Tarihe, edebiyata ve arkeolojiye düşkün, kültürlü bir yazardı (Ferrero, 1911; Kiefer, 1934). Claudius kamu onurundan tümüyle umudunu keserek kendini işsiz güçsüz bir yaşama bıraktı. Gözlerden uzakta en aşağılık kişilerle düşe kalka, uyuşukluğuna bir de içki ve kumarı ekledi (Suet. *Claud.* V). Maruz kaldığı yalnızlık yüzünden, hayatta kendisi için yapacak bir şeyler olmadığı görüşü yerleşmiş, dikkatini tarih ve edebiyat çalışmalarına çevirmişti (Tac. *Ann.* XI. 14; Dio LX, 2.1; Sen. *Apoc.* V; Cizek, 2002; Bowman, Champlin ve Lintott, 2008; Colby, 1918). Hellenceyi bilen, kültürlü bir adamdı. Gençliğinde Titus Livius'un desteği, Sulpicius Flavius'un da yardımıyla, bir tarih yazmaya başladı. *Princepsliğinde*, ilk konusundan iki, sonrakinden 41, kendi yaşamı üzerine sekiz tomar ve Asinius Gallus'un suçlamalarına karşı Cicero'yu savunduğu bir yazı yazdı. Yazmaya başladığı Roma Tarihi eserini, annesinden ve büyükannesinden sık sık azar işitince, bırakmak zorunda kaldı (Suet. *Claud.* XLI; Cizek, 2002; Colby, 1918; Grant, 2007; Matyszak, 2006; Sendroy, 1935; Barrett, 2002; Holland, 2015; Barrett, Fantham ve Yardley, 2016). Öte yandan Latin alfabesine bir süre sonra ortadan kaldırılan, üç yeni harf ekledi: (Ϛ - *digamma inversum*, ϛ - *antisigma*, Ϝ - *sigma*) (Suet. *Claud.* XLI; Tac. *Ann.* XI. 13; Sendroy, 1935; Grant, 2007; Matyszak, 2006; Ryan, 1993). Sonunda 20 kitaplık Etrüsk, sekiz kitaplık Kartaca Tarihi olmak üzere Hellence tarih kitapları da yazdı. Bunlar için eski *Alexandria* (İskenderiye) Müzesi'ne ek olarak kendi adı ile yeni bir müze kurdurdu. Her yıl belirli günlerde, Etrüsk ve Kartaca tarihi kitapları, sırayla biri tarafından yüksek sesle okunmaya başladı (Suet. *Claud.* XLII; Kiefer, 1934; Barrett, Fantham ve Yardley, 2016). Zar oyununa olan sevgisi nedeniyle, zar atma sanatı üzerine bir kitap yayınladı (Suet. *Claud.* XXXIII; Sendroy, 1935). En dikkat çekici şey ise, Yaşlı Plinius'un onu aralarında saydığı, zamanın en eğitilmiş 100 yazarı arasında görmüş olmasıdır. Ne yazık ki yazdığı kitapların tümü

kaybolmuş, günümüze ulaşamamıştır (Grant, 2007; Matyszak, 2006; Birt, 1932). Daha da önemlisi, bilgiçlik maskesi Tiberius'un saltanatı sırasında hayatta kalmasını sağlamıştı (Bowman, Champlin ve Lintott, 2008).

Augustus, Claudius'un büyükannesi Livia ve annesi Antonia Minor, onun kamu görevine uygun olmadığını düşünmüşlerdi. Roma'da resmî ya da özel görev için, her bireyin uygun olduğunu kanıtlaması gerekirdi. İnsanları yönetmek için gerekli entelektüel niteliklere sahip olmasına rağmen, kişiye gerekli saygınlığı veren duruş ve irade gücüne sahip değildi ve etrafındaki insanlar tarafından ciddiye alınmıyordu. Bu yüzden Claudius bir *eques* olarak kaldı (Bowman, Champlin ve Lintott, 2008; Ferrero, 1911). Augustus ona *augur*lukta ("Augur: Bilicilik, kehanetlere bakarak geleceği önceden tahmin etmek." Alova, 2013; Howatson, 2013) başka görev vermedi. Tiberius'un imparatorluk döneminde Claudius, tekrar bir devlet görevi üstlenmek isteyince, Tiberius ona *consullük* (*Consul*: Roma Cumhuriyeti'nde devletin en yüksek makamı. Roma'da Krallık döneminin sona ermesi ile kralın yetkilerinin bir kısmı, yeni kurulan *consul* makamına bırakılmıştır. Türkoğlu, 2009; Alova, 2013) nişanları verdi. İÖ 22 yılında *ensor* Lucius Munatius Plancus ile Paullus Aemilius Lepidus'un görevlerinin sona ermesinden sonra uzun süre boş kalan *ensorluğ*(*Censor*: Roma'da iki yüksek memura verilen unvan; Roma vatandaşlarının isimlerini ve mal varlıklarını belirlemek, her beş yılda bir yapılan nüfus sayımını yapmak ve kayıt listelerini tutmak, servet beyanında bulunmak gibi görevleri vardır." Alova, 2013; Türkoğlu, 2009; Matyszak, 2006) üstlendi (Suet. *Claud.* XVI). Kardeşi Germanicus'un küllerini getiren, karısı Agrippina Maior'a/Yaşlı Agrippina'ya ve ailesine eşlik etmek, Augustus'un cenazesinde bulunmak ve Seianus'un ölümünden sonra Tiberius'u tebrik etmek gibi nadiren özel görevlerle siyaset sahnesine çıkmıştı. Fakat Claudius için bundan daha fazlası olamazdı. Caligula'nın tahta çıkışıyla, akrabalarına olan saygı ve konumunu güçlendirmek için İS 37 yılında 1 Temmuz'dan 12 Eylül'e kadar, Caligula ve Claudius ilk *consullüğü* paylaştılar (Suet. *Claud.* VII; Bowman, Champlin ve Lintott, 2008). Politik bir kariyerden uzaklaştırılmak istenmesinin nedeni, görevi hakkıyla yerine getiremeyeceği düşüncesi değildi, konu sadece politik hayattaki varlığının alay konusu olacağı endişesiydi (Barrett, 2005). Buna rağmen Claudius, küçük yaştan beri ailesinin desteğini alamasa da eline ilk geçen fırsatlarda ailesini onurlandırmıştı (Suet. *Claud.* II; Bowman, Champlin ve Lintott, 2008; Powell, 2016).

İmparatorluk Dönemi (İS 24 Ocak 41 - 13 Ekim 54)

Tarihler İS 24 Ocak 41'ü gösterdiğinde Roma'nın üçüncü imparatoru olan Caligula, kendine karşı olanlardan *praetor praefectus* (*Praetor Praefectus: Praefectus praetorio*, ordunun başı ve imparatorun başyardımcısı, muhafız alayı komutanı. Türkoğlu, 2009; Howatson, 2013) Cassius Chaerea ve bir grup tarafından bir festival sırasında Palatinus Tepesi'ndeki sarayının koridorundan geçerken saldırıya uğrayarak katledildi (Durmaz Akyüz ve Üreten 2022). Caligula'nın suikasta uğramasından sonra Caligula'ya sadık olan muhafızlar bu eylemi gerçekleştiren hainleri cezalandırmak için panik halinde etrafta koşuşturuyorlardı. Genel kargaşa içinde bazıları, imparatorluk sarayını yağmalamaya başlamıştı (Colby, 1918). Halk yaşananlara hemen inanmak istememiş, Caligula'nın insanların kendisi için ne düşündüklerini anlamak amacıyla öldüğü haberini uydurduğunu

düşünmüşlerdi (Suet. *Calig.* LX; White, 1850; Capes, 1914). Bu arada Caligula'ya tuzak kuranlar, Caligula yalnız kalmak istiyormuş gibi herkesi olay yerinden uzaklaştırdığı sırada, Claudius *hermaeum* adı verilen oturma odasına çekilmişti (Dio LX.1.3; Meijer, 2006). Hemen sonra Caligula'nın öldürüldüğü haberiyle korkuya kapılıp yavaşça, sürüne sürüne en yakın balkona ulaştı ve kapının önüne gerilen perdelerin arkasına gizlendi (Suet. *Claud.* X). Suikast haberleri yayılınca yaşanan karmaşayı saklandığı yerden izlemiş ve Asprenas ile ortaklarının kesik başlarının taşındığını gördüğü için kendi güvenliğinden korkmuş, rahatsız olmuştu. Ama saray *praetor* muhafızlarından biri olan Gratus onu buldu ama onun karanlıkta kim olduğunu anlayamamıştı. Claudius büyük bir korku içinde, Caligula'yı öldürdükleri gibi kendisini de öldüreceklerinden korkmuş, bağışlamalarını isteyip onları iterek yere sermişti. Ama askerler onun kim olduğunu öğrendiklerinde imparator olarak selamladılar ve bir tahtırevana koyup, kamplarına taşıdılar. Birçok asker Claudius'u görmekten memnundu ve kardeşi Germanicus'a gösterdikleri sevgiden dolayı onu imparator yapmanın doğru olduğunu, imparator yapılırsa başlayacak iç karışıklıkları önleyebileceğini düşünüyorlardı (Ios. *Ant. Iud.* XIX; White, 1850; Wiedemeister, 1875). Hiçbir askeri deneyimi olmamasına rağmen, askerler tarafından sevilen Germanicus'un kardeşi olduğu için ordu, Claudius'u kabullenmeye istekliydi (Grant, 2007).

Claudius'un imparator olduktan sonra ilk işi çıkan isyanları bastırmak olmuştu. Mauretania eyalet haline getirilmiş, Germania'daki isyanlar bastırılmıştır. Claudius'un isteği, babası Drusus'un ve erkek kardeşi Germanicus'un başarılarını yakalamakla kalmayıp, onları da aşabileceğini göstermek, *Senatus*'tan zafer unvanları kazanmak ve orduyla bağına sağlamlaştırmaktı. Bu amaçla çıktığı Britannia Seferi'ni sadece 16 gün içinde, kimsenin Roma'yı yönetmeye uygun görmediği kişi olarak, Caesar, Augustus ve Caligula'yı geride bırakmıştı. Döneminde yaşanan kıtlık sorununa, Ostia'da liman yapımı ile çözüm bulmuştu. Fucinus Gölü'nün bulunduğu bölgede sürekli yaşanan sel baskınlarını önlemek amacıyla boşaltılması ve kurutulması ile ilgilendiği gibi, birçok su kanalları da yaptırmıştı. Yasa çalışmaları, askerlik ve orduda yaptığı yenilikler ile toplumda huzuru, düzeni sağlamayı amaçlamıştı. Çekingen bir tabiata sahip olan Claudius, kadınlara aşırı düşküdü ve iki kez nişanlanıp, dört defa evlendi. İlk eşi Urgulanilla'dan Drusus ve Claudia, ikinci eşi Aelia Paetina'dan Claudia Antonia, üçüncü eşi Valeria Messalina'dan Claudia Octavia adında bir kızı ve oğlu Tiberius Claudius Caesar Germanicus (Britannicus) dünyaya geldi. Toplamda beş çocuğu oldu.

İmparator Claudius'un Ölümü (İS 13 Ekim 54)

Claudius, yaşamının sonuna doğru Agrippina'nın eylemlerinden, onunla evlenmiş olmasından ve Nero'yu evlat edinmesinden rahatsızlık duymuş ve kızmaya başlamıştı. Çoğu zaman Agrippina tarafından kasıtlı olarak uzaklaştırılan oğlu Britannicus'u resmi olarak erkeklığe ulaşacağı (olasılıkla İS 15 Mart 55) *toga virilisi* giymesine, onu tahtın varisi ilan etmeye ve Agrippina'nın gücüne son vermeye hazırlanıyordu (Suet. *Claud.* XLIII; Dio LX. 34.1-2; Tac. *Ann.* XII. 64; Barrett, 2005; Bauer, 2007). Korkuya kapılan Agrippina, bir an bile gecikmeden harekete geçmeye karar verdi. Bu telaşla Claudius'u zehirlemeye karar vermişti bile. Agrippina, Claudius'un kişisel danışmanı olan Narcissus'u gut hastalığının (*Gut*

Hastalığı: Eklemlerde, özellikle ayak başparmağı ekleminde gelişen ağrı, şişlik ve kızarıklık ile seyreden metabolik bir hastalıktır. İnan, 2017) tedavisi için kaplıca sularının iyi geleceği konusunda ikna etmiş ve Campania'daki Sinuessa'ya göndermiş, böylece eylemi gerçekleştirmek için uygun ortamı sağlamıştı. Bu arada farklı zehir türleri hakkında tavsiye arıyor, yavaş etki eden özellikler ile hızlı etkiler arasında iyi bir denge sağlayacak bir ilaca ihtiyacı olduğunu biliyordu. Bu nedenle, ünlü bir zehirleyici olan, yakın zamanda bu suçlamadan hüküm giymiş Lucusta (Suetonius ve Dio'da "Lucusta", Tacitus ve Iuvenalis'de "Locusta" şeklinde kullanılmıştır. PIR2 L303; Tac. Ann. XII. 66, 13.15; Dio LX. 34, 64.3; Suet. Nero XXXIII; Iuv. Sat. I, 71-72; Matyszak, 2006; Graves, 2018b) isimli kadın, etkisi kesin olan bir zehir hazırlayarak mantarlardan birinin içine koydu (Dio LXI. 34.1-6; Tac. Ann. XII. 64-66; Barrett, 2005). Zehir enjekte edilmiş mantarlar imparatorun çeşnicisi (*praegustator*-resmi tadımcı), hadım edilmiş Halotus tarafından imparatora ikram edilmiş ve zehrin etkisi imparatorun muhtemelen sarhoş durumundan dolayı hemen belli olmamıştı. Bağırsaklarını boşaltmasına neden oldu, sonra çok yediği için midesindeki her şeyi kustu ve bu onu kurtarmış gibi görünüyordu. Tamamen dehşete düşen Agrippina, suç ortağı olan Claudius'un kişisel doktoru Gaius Stertinius Xenophon'un imparatorun kusma çabalarına yardım etme bahanesiyle boğazına hızla zehir bulaşmış bir tüy sokmasıyla rahatlamıştı. Verilen zehirden sonra imparatorun dilinin tutulduğu ve gece boyunca acı çektikten sonra gün doğmadan öldüğü söylenir (Tac. Ann. XII. 67; Suet. Claud. XLIV; Plin. NH. XXII. 92; Hakman, 2015; Matyszak, 2006; Bauer, 2007; White, 1850; Ergene, 1998).

Agrippina, oğlu Nero'yu imparatorluk için hazırladığı süre içinde Claudius'un ölümü gizli tutuldu. Britannicus'un odasından çıkmasını engelledi ve onu teselli amaçlıymış gibi gözünün önünde tuttu, Claudius'un kızları Antonia ve Octavia da gözaltına alınmışlardı. *Senatus* toplandı ve hâlâ hastaymış gibi, rahipler onun iyileşmesi için adaklar adadılar. Cansız bedeninin katılığına (*rigor mortis*) bağlı ölüm zamanının bilinmesini engellemek için üzeri sıcak battaniyelerle örtülürken, kendisi istemiş gibi eğlence için oyuncular getirildi. Ekim ayının *Idus*undan iki gün önce (12 Ekim gecesi/13 Ekim 54), Asinius Macellus ve Acilius Aviola'nın *consullük* döneminde, 64 yaşında, 13 yıl sekiz ay ve 20 gün hüküm sürdüktan sonra *princepslik* töreniyle gömüldü ve tanrılar katına çıkarıldı (Tac. Ann. XII. 64, 66-69; Ios. Ant. XX. 8.1-3; Suet. Claud. XLIV, XLV, Nero VIIIIX; Dio LX. 34; Plin. NH. II. 25; 11. 37,115; 22. 46.1-3; Eutrop. Brev. VII. 13; Eutropius, 2017, Barrett, 2005; Şteflea, 2014).

Claudius İçin Olası Hastalıklar

(Bu bölüm hazırlanırken Beyin Cerrahisi Opr. Dr. Orhan AKYÜZ, Beyin Cerrahisi Opr. Dr. Mithat ŞAHİN, Nöroloji Uzm. Dr. Asım TAŞKIN'ın görüşleri alınmıştır.) Claudius doğumundan itibaren birtakım hastalıklar yaşamıştır. Bu rahatsızlıklar Antikçağ kaynakları ışığında, günümüze kadar farklı bilim dalları tarafından araştırılmış ve olası hastalıklar belirlenmiştir. "*Mater Antonia portentum cum hominis dictitabat, nec absolutum a natura, sed tantum incohatum*" (Suet. Claud. III) annesi Antonia tarafından "*doğanın başlayıp da bitiremediği ucube*" olarak tanımlanan Claudius, antik ve modern kaynaklarda engelli imparator olarak belirtilmekte ve Valente vd. tarafından erken doğduğundan bahsedilmektedir (Valente vd., 2002; Graves,

2018a). Ruth'a göre, bu durum Claudius'un erken doğduğunu anlatmak için yeterli görülmüştür (Ruth, 1916). Erken çocukluk döneminde başlayan ve her iki bacağında belirgin bir zayıflığa bağlı olarak göze çarpar şekilde topallıyor, yardımsız kısa mesafelerde dahi fazla yürüyemiyordu. Başında ve ellerinde uzun süredir devam eden tiklerin yanı sıra, çok heyecanlandığında artan kekemeliği de vardı (Valente vd., 2002). Ayrıca birçok fiziksel tikler ve hastalıklardan muzdaripti (Esser, 1958). Çocukluğunun ve gençliğinin büyük bir kısmında birçok hastalıkla uğraştığı gerek zihin olarak gerekse beden olarak zayıfladığı, ileri yaşlarda dahi herhangi bir işe uygun olmadığı (Suet. *Claud.* II) belirtilmektedir. Bu durum onun uzun yıllar boyunca önemli psikosomatik sonuçlar bırakan birkaç ciddi hastalığının olduğunu açıkça ortaya koyar (Esser, 1958). Antik kaynaklarda belirtilen Claudius'daki "...*linguae titubantia...*" kekemelik (Suet. *Claud.* XXX), "*assidue enim caput movere*" başının titremesi ya da sallanması (Suet. *Claud.* XXX; Sen. *Apoc.* V; Dio LX. 2.1), yürürken dizlerde bükülme ve "*pedem dextrum trahere*" sağ ayağını sürüklemesi-topallaması (Suet. *Claud.* XXX; Sen. *Apoc.* V), kuşkuculuğu ve oç alma duyusunu (Suet. *Claud.* XXXVII), aniden öfkelenmesi (Suet. *Claud.* XXXVIII), gün içinde, mahkemede bile sık sık uyuması ve yüksek seslerde dahi uyandırılmasının zor olması (Suet. *Claud.* XXXIII), elinin ve sesinin titremesi (Dio LX. 2.1), "...*Claudiana lingua...*" tamamen kendine ait bir dil konuşması (Sen. *Apoc.* XIV), mide rahatsızlığı (Suet. *Claud.* XXXI) ve gaz sorunu yaşaması (Suet. *Claud.* XXXII) gibi bulgular neticesinde modern kaynaklarda çocuk felci (*poliomyelit*), omurilik inflamasyonu (*transvers miyelit*), yeme bozukluğu (*bulimia nervosa*), beyin felci (*doğuştan serebral palsi*), ani bedensel ve ses tikleri (*gilles de la tourette sendromu*), mitokondriyal hastalıklar (*mitokondriyal sitopati*) ve kasılma bozuklukları (*distoniler*) gibi birçok hastalıklar öne sürülmüştür.

Çocuk Felci (Poliomyelit)

Çocuk Felci, bir tür virüs olan poliovirüs tarafından, hastalığa neden olan ve küçük çocukları etkileyen bulaşıcı bir hastalıktır. Sadece insandan insana ve çoğunlukla fekal-oral (*Fekal-oral*; dışkı-ağız yolu ile iyi yıkanmayan sebze, meyve ve tuvalet sonrası iyi yıkanmayan eller ile mikropların bulaşması." Ercan, 2020) yolla, çok nadir olarak da damlacık (öksürük, hapşırma ve konuşma sırasında çıkan virüslü sıvılar) yolu ile bulaşmaktadır (Mutlu, 2018). Enfekte olan hastaların hemen hemen çoğunda bulgu yoktur veya sadece sistemik bulgular olan boğaz ve kas ağrıları, ateş, halsizlik, bulantı ve kusma görülür. Sinir sistemi tutulmasına bağlı olarak ense ve uyluk kaslarında ağrı ve sertlik, baş ağrısı ve huzursuzluk gibi bulgular eşlik eder. İleri formu olan paralitik poliomyelitte, hastalığın başlamasından kısa bir süre sonra (iki - üç gün içinde), ya hızla başlayan kas güçsüzlüğü ya da yavaş yavaş ilerleyecek şekilde gelişmektedir. Kas güçsüzlüğü genellikle tek ya da çift taraflı, bacaklarda olmakla beraber, bir ekstremitenin (Kol ya da bacak) tümünü tutan gevşek bir felç olmaktadır. Poliomyelit geçiren ve sonrasında klinik durumları stabil olan bazı hastalarda yıllar sonra tekrar eden kas güçsüzlüğü ve fonksiyon bozukluğu şeklinde ortaya çıkan ve sağlam kalmış sinirlerin zamanla işlevlerinin bozulması ile klinik tablonun tekrar ortaya çıkması post-polio sendromu olarak tanımlanmaktadır (Öge & Baykan, 2015). Scramuzza eserinde Augustus'un, Livia'ya yazdığı mektubunda yürüyüşünde örnek alacağı kimseleri daha özenle seçmesi (Suet. *Claud.* IV), *toga virilisi* giydiği gün tören

yapılmaksızın gece yarısına doğru tahtirevanla *Capitolium*'a götürülmesinden (Suet. *Claud.* II) hareketle Claudius'un yürüyüş bozukluğuna bağlı çocuk felci olarak da adlandırılan post-polio sendromunu olası bir tanı olarak ileri sürmüştür (Whitacre, 2018). Graves, İkinci Dünya Savaşı öncesinde, o dönemin tıbbi bilgilerine dayanarak Claudius'un hastalığının çocuk felci ile alakalı olduğu görüşündedir (Murad, 2010; Olivares-Romero, 2009).

Omurilik İnflamasyonu (*Transvers Miyelit*)

Transvers miyelit, omuriliğin inflamasyonu (yangı) ile seyreden bir hastalık olup, tutulan bölgenin yerine göre klinik bulgular ortaya çıkar. En sık sırt ağrısının eşlik ettiği dorsal (sırt) omurilik bölgesi tutulur ve bacaklardan gövdeye doğru uzanan uyuşma, kuvvet kaybı ve idrar yapamama veya idrar kaçırma gibi bozukluklar görülür (Öge ve Baykan, 2015; Greenberg, 2013). Suetonius, Claudius'un yürürken güçlü olmayan dizlerinin tutmadığını (Suet. *Claud.* XXX), biçimsiz bir sendeleyişle koştüğünü (Suet. *Claud.* XXI) Dio ise, imparatorun *Senatus*'taki konuşmalarını genellikle oturarak yaptığını (Dio LX. 2. 2) ve Britannia Seferi'nden sonra zaferini kutlarken *Capitolium*'un basamaklarını dizlerinin üzerinde tırmandığını ve her iki taraftan damatlarının desteklediğini belirtir (Dio LX. 23). Whitacre, Claudius'un rahatsızlığını transvers miyelit ile ilişkilendiren bir modern kaynağa rastlamamış olsa da Claudius'un semptomlarının transvers miyelit semptomları ile uyumlu olduğu görüşündedir (Whitacre, 2018).

Yeme Bozukluğu (*Bulimia Nervosa*)

Tekrarlayan ve tıkanırçasına yemek yeme sonrasında, kilo almamak için ishal yapan ilaçların gereksiz kullanımı, kendi kendini tekrar tekrar kusturması ve bu davranışların üç ay içinde haftada bir kez olması bulimia nervosa tanısını düşündürür (Köroğlu, 2021). Bu hastalar normal ya da normalin üstünde kiloya sahiptir (Aytaç ve Hocoğlu, 2016). Roma İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde bazı Romalıların tıkanırçasına yeme ve sonrasında kendi kendini kusturdukları bilinmektedir. Yani bu dönemde bulimia nervosa çok yaygın olup, sadece birkaçını etkileyen patolojik bir olay dışında, kültürel ve sosyal bir fenomene dönüşmüştü (Crichton, 1996). Claudius her zaman, her yerde yemek yemeye ve şarap içmeye çok düşküdü. Karnını tıka basa doldurur ve çok fazla içerdi. Sürekli yaptığı gibi sırt üstü yatar ve uyurdu. Uyku esnasında boğazına tüy sokulur ve kusturularak midesi rahatlatılırdı (Suet. *Claud.* XXXIII). Seneca bu durumu eserinde "*vomunt ut edant, edunt ut vomant*" "*yemek için kusarlar ve kusmak için yerler*" şeklinde belirtir (Sen. *Cons. Helv.* XI. 10.3).

Beyin Felci (*Doğuştan Serebral Palsi*)

Serebral palsi ilerleyici olmayan yani hasarlı olduğu şekliyle kalan, gelişmekte olan beyinde meydana gelen anormalliklerle ilişkili motor ve postür (duruş) bozukluğudur. Hastaların birçoğunda baskın olan motor bozukluk, tek taraflı ya da iki taraflı kasılma şeklinde olup, en az %30 oranında kalıtsal olduğu düşünülmektedir. Kalıtsal olanlarda erken doğum ve doğum esnasında bebeğin oksijensiz kalması daha yüksek oranda görülmektedir (Parlak ve Çoban Çiftçi, 2021). Çocuklarda motor bozukluğun en yaygın nedeni serebral palsidir. En sık saptanan neden erken doğum olup, yüksek oranda (%70 - 80) doğum öncesine ait patolojiler de neden olmaktadır (Ceylan, 2021). Murad yaptığı çalışmasında

Ernestine Leon'un, Claudius'un doğuştan serebral palsiden muzdarip olduğunu ileri sürdüğünü belirtir. Büyük oranda kabul edilen bu teori günümüzde Claudius'un sakatlığının önde gelen açıklaması olarak kabul görmektedir (Murad, 2010; Matyszak, 2006). Claudius'un sağlığı konusunda yapılan çalışmaların çoğu, rahatsızlıklarının nedeninin anne karnında - doğum öncesinde veya doğum sırasında oluşan hasar sonucu meydana gelen merkezi sinir sistemi fonksiyon bozukluğu (atetoid tip infantil serebral palsy) olduğu konusunda hemfikirlerdir (Olivares-Romero, 2009). Hastaların çoğunluğu motor bozukluk nedeniyle başka bir kişiye bağımlıdır. Nörolojik gelişimdeki geriliğe bağlı olarak, ağız ve yutma fonksiyonu bozulur. Bu çocukların büyük bir kısmında sindirim sistemi problemleri büyük kronik bir sorundur. Yutma güclüğü, sık sık akciğere yemek ya da sıvı kaçırma (pulmoner aspirasyon), mideden yemek borusuna kaçak (reflü hastalığı), kusma, karın ağrısı ve kronik kabızlık gibi durumlar beslenme sorunlarına yol açtığı gibi büyüme ve gelişmeyi engeller. Kasılmaları olan hastalar normal çiğneme hareketi yapamaz ve çocukların bazılarında salya sorunu görülür. Yüz kaslarının gerginliğinin azalması ve başını dik tutmasının gecikmesi de yer çekiminin etkisiyle tükürüğün akmasına neden olur. Çocukların büyük bir kısmında kabızlık kronik bir sorundur (Ceylan, 2021). Krigger, Claudius'un yürüyüş ve konuşma bozukluğuna serebral palsinin neden olabileceği görüşündedir (Murad, 2010). Cizek ise, yaptığı çalışmasında imparator Claudius'un hastalığının, doğumdan önce rahim içi aşamasındayken serebral palsinin en sık görülen alt grubu olan little hastalığı (diplejik serebral palsy) olarak tanımlamıştır. Prematüre serebral palsy grubunda diplejik serebral palsy formu daha yüksek oranda görülür. Bu hastalık genellikle her iki kol ve bacağı etkilemekle beraber özellikle bacaklarda kasılmalar ön plandadır. Zekâyı etkilemez, ancak elin ince motor hareketlerinde zayıflık saptanır (Cizek, 2002: 307; Öge ve Baykan, 2015).

Ani Bedensel ve Ses Tikleri (Gilles de la Tourette Sendromu)

Genellikle davranışsal ve psikiyatrik bozukluklarla beraber vokal (ses) ve motor tikler ile seyreden bir hastalıktır. Görülme sıklığı en fazla ergenlik (Adölesan) döneminde olup genetik geçişlidir ve tikler stresle beraber artmaktadır (Öge ve Baykan, 2015). Kas tikleri olarak da bilinen motor tikler, bir ya da birden çok kasın aynı anda kasılması ile oluşan istemsiz hareketlerdir (Kırıcı, 2021; Cavanna ve Rickards, 2013). Bu sendrom ile takıntılı (obsesif kompulsif) davranışlar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, korku-kaygı (anksiyete) bozukluğu ve depresyon gibi nöropsikiyatrik problemlerin birlikteliği sık görülür (Barak ve Hocaoglu, 2019). Suetonius'a göre Claudius'un en belirgin özelliği ürkekliliği ve şüpheliydi. Çevresinde mızraklı korumaları bulunmadıkça asla bir ziyafette bulunmaya cesaret edemezdi ve hasta olan hiç kimseyi, önce hastanın odası iyice aranmadan, yastıkları yatak örtüleri silkelmeden asla ziyaret etmezdi (Suet. *Claud.* XXXV). *Senatus* üyelerine duyduğu şüphe ve güvensizlik nedeniyle, *praetor*ların geleneksel sabah selamı için bile olsun yanına girmelerini *Senatus* kararıyla yasakladı (Suet. *Claud.* XXV). Hastaların bazılarında ergenliğin geç dönemlerinde tam iyileşme ya da belirtilerde belirgin azalma olurken, bir kısmında ise erişkin dönemde de belirtilerin devamlılığı görülür (Robertson ve Stern, 1997). Ruth yaptığı çalışmasında Beule'nin, Claudius'un başının sürekli titremesi veya seğirmesi nedeniyle boyun kaslarının aşırı gelişmesine neden olabileceğini öne

sürmüştür (Ruth, 1916). Murad, antik kaynakları modern tıp bilgisi ışığında inceler ve Claudius'un tourette sendromundan muzdarip olduğu hipotezini destekleyen kanıtlar olduğunu savunur (Murad, 2010).

Mitokondriyal Hastalıklar (*Mitokondriyal Sitopati*)

Mitokondriyal sitopatiler, kalıtım yoluyla veya sonradan edinilen, mitokondri hasarına bağlı ortaya çıkan ve bu hasar neticesinde hücrel enerji üretim mekanizmasını olumsuz etkileyen, tüm sistemlerin etkilendiği hastalık grubudur. Mitokondri protein içeriğindeki nDNA (nükleer DNA) ve mtDNA (Mitokondriyal DNA), mitokondriyal sitopatilerin genetik ve biyokimyasal temellerin oluşturmaktadır. Herhangi bir dokuda mitokondriyal sitopatinin oluşabilmesi için mutant mtDNA'nın belli bir değerin üstünde olması gerekir. Hastalık yapıcı etkisi ise eşik etkisi ile orantılı olup, bu değer dokunun enerji ihtiyacına göre organlar arası farklılık gösterebilmektedir (Bulduk, 2018). Mitokondriyal hastalıklarda, merkezi sinir sistemi etkilenmesine bağlı; zekâ geriliği, demans (bunama), nöbet, distoni ve titreme gibi hareket bozuklukları, işitme bozukluğu, migren ve inme görülür. Periferik sinir hasarı olarak; güçsüzlük, nöropatik ağrı, refleks kaybı mevcuttur. Sindirim sisteminde; gastroparazi (mide tembelliği), kabızlık, ishal, pankreatit (pankreas iltihabı) gibi rahatsızlıklar görülür. Miyopati (kas hastalığı) ve kas gücünde zayıflık (hipotoni), kalp ile ilişkili olarak kardiyak iletim defektleri (kalp blokları), kardiomyopati (kalp kas hastalıkları) ve senkop (bayılma) gibi semptomlar görülür (Koç ve Sarıca, 2003; Olivares-Romero, 2009). Claudius'un, Messalina'yı öldürdükten sonra, masadaki yerini alıp imparatoriçenin neden yemeğe gelmediğini sorması, ölüme mahkûm ettiği kişilerin birçoğunun ertesi gün kendisiyle zar oyunu oynamak için çağrılmasını emretmesi ve sanki geç kalmışlar gibi uyukucuları azarlamak için bir haberci göndermesi (Bulduk, 2018) unutkanlığı konusunda insanları şaşırtmıştır. Suetonius (Suet. *Claud.* XXXIII) ve Tacitus'un "... *Claudii vinolentia..., vocem Claudii, quam temulentus iecerat...*" (Tac. *Ann.* XII. 64, 67) yazılarında Claudius'un alkol tüketimine olan düşkünlüğünden bahsedilmektedir. Bu durum, tekrarlayan karın ağrılarını mitokondriyal sitopatilerde görülen kronik alkolik pankreatitin olası bir nedeni olarak görülebilir. Ayrıca ayağın sürüklenmesi, yürürken bacaklarının sık sık bükülmesi, dizleriyle merdiven çıkmak ya da uzun mesafeler yürümek için yardıma ihtiyaç duyması ve halsizlik gibi yaşadığı rahatsızlıklar miyopatik olma olasılığını da gösterebilir (Olivares-Romero, 2009). Claudius'un sağırlıktan ne derece muzdarip olduğunu veya başına ne geldiğini, sebeplerinin neler olduğunu gösteren hiçbir kanıt yoktur. Ancak, tamamen sağır olmadığı kesindir. Sağırlığın bazı çocukluk hastalıklarının doğrudan sonucu olduğu ender değildir (Ruth, 1916). Antik kaynaklarda bilgi olmasa da günümüzde Claudius'un olası sağırlığının kaynağının, özellikle kızamık olmak üzere birçok çocukluk hastalığından biri olduğu kabul edildiği Graves'in eserinde anlatılmaktadır. Antik kaynaklarda imparatorun gençlik veya olgunluk dönemindeki işitme sorunlarından bahsetmezken, yaşamının sonraki aşamalarına karşılık geldiği görülmektedir. Sonuç olarak, alternatif bir etiyoloji (sebebi) olasılığını düşünmek mantıksız değildir (Graves, 2018a; Olivares-Romero, 2009).

Kasılma Bozuklukları (*Distoniler*)

Yüz, boyun, gövde, kolların ve bacakların istemsiz kas hareketleri ile ortaya çıkan distoni, yavaş ve tekrarlayan hareketler ile karakterize olup, anormal duruşun

olduğu bir hastalıktır (Karaoğlu Gündoğdu ve Köktekir, 2021; Öge ve Baykan, 2015). Etkilenen bölgelere göre semptomlar oluşurken, titreme (tremor) ve konuşma güçlüğü de bulunabilir. Baş ve boyun tutulmasına bağlı dizatri (konuşma bozukluğu), disfoni (ses bozukluğu), tükürük salgılarını kontrol etme güçlüğü ve boyun kaslarının aşırı gelişmesi (hipertrofi) ile sonuçlanır. Claudius'un hastalığı idyopatik distoninin birçok özelliğine sahip olmasına rağmen, akrabalarından herhangi birinin benzer bozukluklara sahip olduğuna dair bir kanıt yoktur (Valente vd., 2002). Tutulan yere göre olan sınırlı (fokal) distonide, vücudun belli bir bölümü tutulur ve tutulan bölgeye göre isimlendirilir. En sık tipi olan servikal distoni baş ve boynun normal duruşunu ve hareketini sağlayan kasların distonisidir (spazmodik tortikolis ya da tortikolis olarak da bilinir). Spazmodik (ani kasılma) disfoni (laringeal distoni) larinks (yutak) kaslarının etkilenmesi ile ses kalitesi bozulur. Ses, boğuk ya da kısık çıkar. Göreve (eyleme) bağımlı distoniler, sadece belirli bir motor işlevi gerçekleştirdiğinde ortaya çıkar. En sık tipi olan yazıcı krampı bunlardan biri olup, el ve ön kol kasları tutulması sonucu oluşarak parmaklarda aşırı bükülme (hiperfleksiyon) ve geriye doğru gerilme (hiperekstansiyon) tarzı hareketler görülür (Öge ve Baykan, 2015).

Saygın ve soylu bir görünüşü vardı ancak, ayakta dururken veya oturuyorken özellikle de dinlenirken, dolgun boyunluydu (Suet. *Claud.* XXX). Bu açıklama, imparatorun sakin bir tavır içindeki halini övmekte, hareket ettiği esnada ise duruşunun kötüleştiğini vurgulamak istemektedir. Boynun dolgunluğu sadece bu kelimelerle değil, aynı zamanda her iki sternokleidomastoid (boynun ön tarafındaki en büyük ve en yüzeysel kas) kasın hipertrofinin görülebildiği bazı Claudius büstlerinde de mevcuttur. Bu kastaki hipertrofinin ana nedenlerinden biri servikal distoni olarak görülebilir (Olivares-Romero, 2009). Valente, Claudius'un hastalığını "*Claudianus Kompleksi*" olarak tanımlar. Bu komplekste baş ve boyun kas gruplarının ilk olarak tutulduğu, kolların ve bacakların daha az tutulduğu, sürekliliği olan ama ilerleyici olmayan, normal bir yaşam süresi ile seyreden distoni olarak nitelendirmektedir (Valente vd., 2002).

Claudius İçin Diğer Olası Hastalıklar

Esser ve Grant çalışmalarında Claudius'ta ensefalit, infantil menenjit ve multipl skleroz gibi hastalıkların da olabileceğinden bahsetmişlerdir (Esser, 1958; Grant, 2007). Suetonius açıklamasında "*Claudius'un çocukluğu ve ergenliği boyunca çeşitli ve inatçı hastalıklara yakalandığı*" ve bu hastalıkların da MS (multipl skleroz) hastalığını tetiklemiş olması da mümkün görülmektedir. Özellikle en ufak bir harekette dahi artan baş ve ellerin titremesi gibi semptomların, aksiyon tremorunun özelliği olduğunu ve bulgularında MS hastalığını düşündürdüğünü, yürürken spastik ve ataksik nitelikteki hareket bozuklukları, kekeleme, topallama da bu hastalığın teşhisi için kullanılabileceğini Esser yazısında belirtmiştir (Esser, 1958).

Sonuç

Claudius, doğuştan gelen hastalıklarının yanı sıra çocukluğundan itibaren gördüğü kötü muamele, uygulanan ağır cezalar, aşağılamalar, kusurlarının sürekli yüzüne vurulması ve belki de dayak ile yetiştirilmiş olması onu daha sonra diğer insanlara ve özellikle kadınlara karşı zayıf ve bağımlı hale gelmiş olmasına neden olmuş olmalıdır (Kiefer, 1934). Zamanının büyük bir bölümünü azatlılar ve saray

görevlileri ile geçirmiş olması sonucunda, aşağılık duygusu gelişmiş ve kendi mertebesine uygun çevreye, uyum sağlayamamasına neden olmuş olmalıdır (Ruth, 1916). Reşit olduktan sonra bile, başkasının eğitimi ve denetiminde tutulduğu gibi (Suet. *Claud.* II), oğluna nefretle bakan annesi Antonia Minor İS 37 yılına kadar yaşamış ve annesi öldüğünde Claudius 47 yaşına gelmişti. Esser, Claudius'un annesinden gördüğü muamele ve nefret dolu söylemlerine, bu yaşına kadar katlanmak zorunda kaldığı noktasının göz ardı edilmemesini önemle vurgulamıştır (Esser, 1958). Claudius bu olumsuz koşullardan uzak durmak istercesine erken yaşlardan itibaren tarihe ilgi duymuş, derslerine büyük önem vermişti (Suet. *Claud.* III; Ruth, 1916; Kiefer, 1934; White, 1850). Claudius 24 yaşından 46 yaşına kadar, genç bir erkek olmasına rağmen resmî ya da özel bir göreve uygun görülmedi. Augustus, onun kamu kariyeri için fiziksel ve zihinsel açıdan uygun olmadığına karar verdi. Augustus'un bu kararı vermesinin altında yatan gerçek, aslında kendisini ve imparatorluk ailesini küçük düşürecek bir şey yapabileceği korkusuydu. Kariyer umutları karşısında hayal kırıklığına uğrayan Claudius, kendini aylıklık, içki ve kumar gibi kötü alışkanlıklara vermişti.

Claudius'un hayatında, öne çıkan imparatorluk kadınları arasında büyükannesi Livia, Augustus ile olan evliliği boyunca büyük bir etkiye ve Roma halkının gözünde önemli bir yere sahip olmuştu. Livia'nın ölümünden sonra yerini, Livia kadar etkili olmasa da Claudius'un annesi Antonia Minor aldı (Hayden, 2019). İmparatorluk üzerinde güçlü etkilere sahip bu kadınlar tarafından, etrafında örnek (rol model) alabileceği baba ya da erkek modeli olmadan yetiştirilen ve hayatı boyunca onların varlığı yanı başında olan Claudius, bir de hayatına giren kadınlar tarafından da yönetilmişti. Üçüncü eşi Valeria Messalina ve azatlı adamları tarafından canı ile korkutulduğu için, onların istediklerini yapmaya başlamıştı (Dio LX. 14. 1). Messalina oğlu Britannicus'un verasetini güvence altına almak için uğraşmış ve yaptığı her ne olursa olsun hayatına da mâl olsa, bu güdü ile yapmıştı. Ardından gelen dördüncü eşi Agrippina ise Messalina'dan çok şey öğrenmişti. Bauman, Agrippina'nın, "*Claudius'un saltanatının tehlikeli ilk on yılında hayatta kalması, Valeria Messalina'nın kurnaz siyasi zekâsı sayesinde başardığını ve Messalina'dan bir kocadan fazlasını miras aldığını*" belirtir. Messalina'dan siyasi açıdan neler yapması gerektiği ve Messalina'nın sonuna bakarak neler yapmaması gerektiği hakkında birçok şey öğrenmişti (Bauman, 1994). Aynı zamanda Messalina ve azatlılarının, Claudius üzerinde uyguladığı korku ve baskı politikası sayesinde daha iyi kontrol edilebilir bir eşe de sahip olmuştu. Fakat Claudius'un eşlerine karşı bu tutumu, Antikçağ yazarları tarafından, tüm Romalıların ve tebaalarının hükümdarı olmasına rağmen, kendisi eşlerinin ve azatlılarının kölesi olduğu ve bu nedenle özgür bir insana yakışan niteliklerin hiçbirini edinemediği görüşünün doğmasına neden olmuş, ona alay ve nefret kazandırmıştı (Suet. *Claud.* XXIX, *Vit.* II; Dio LX, 2.4-5; LXI. 31.8; Henderson, 1905; Barrett, 2005). En büyük zayıflığı olarak başkaları tarafından kolayca kandırılmaya ve kontrol edilmeye yatkınlığı olduğunun düşünülmesine neden olmuştur (Suet. *Claud.* XXIX; *Vit.* II; Colby, 1918; Barrett, 2005; Ferrero, 1911).

Claudius, bir imparatorun beklenen fiziksel olarak yakışıklı, zihinsel olarak istikrarlı olması gibi özelliklere sahip olmadığı gibi kadınlara ve görkemli ziyafetlere karşı düşkün, değişken ruh haline sahip, çekingen ve korkak, zaman

zaman kararsız, sinirli, huysuz ve kuşkucu bir yapıya sahipti (Şteflea, 2014). Onda olan bu korku normal bir korku değil, panik, heyecan ve sinirlilik halinde abartılı hale dönüşebiliyordu (Ruth, 1916; White, 1850). Erken çocukluk döneminde, köleler ve kadınlar tarafından yönetilmiş, çocukluğundan beri büyük bir korku içinde büyümüştü. Dahası, muzdarip olduğu korkaklığı, etrafındaki azatlı adamları ve eşleri tarafından kendi amaçlarını gerçekleştirmek için bilinçli olarak kullanıldı (Dio LX. 2.4; 6.7; Ruth, 1916). Ayrıca yakın zamanda yaşadığı, Caligula'nın acımasızca öldürülmesi karşısında çok fazla etkilenmiş olan Claudius, kendisine de yapılabilecek suikast korkusundan asla kurtulamamış gibi görünüyor (Suet. *Claud.* X, XXXVII; Dio LX.1.3; Ios. *Ant. Iud.* XIX; 3. 1-4). Claudius hem öfkeye hem de huysuzluğa eğilimli olduğunun bilincindeydi ve huysuzluğunun asla uzun sürmediğini, kimseye zarar vermeyeceğini, öfkesinin ise asla haksız olmadığını söyledi (Suet. *Claud.* XXXVIII; Matyszak, 2006). Suetonius'un "μετεωρίαν" (unutkanlık) ve "ἀβλεψίαν" (düşüncesizlik) olarak nitelendirdiği, Messalina'nın öldürülmesinden sonra sofrada imparatoriçenin neden gelmediğini sorması, ölüm cezasına çarptırdıklarından birçok kişiyi hemen ertesi gün toplantıya ya da zar oyununa gelmedikleri sanki gecikmişler gibi onlara kızması (Suet. *Claud.* XXXIX; Ruth, 1916) gibi davranışları altında yatan neden ise sadece unutkanlık ya da düşüncesizlik olmayıp, eşleri ve azatlılarının kendisinden habersiz, olayları oldubittiye getirmiş olabilecekleri düşüncesi de göz ardı edilmemelidir. Kuşkucu bir yapıya sahipti. Çevresinde mızraklı korumalarıyla birlikte gezer, askerlerinin hazırladığı ziyafetler dışında şöenlere gitmemeye özen gösterirdi. Hastaları, odası önceden iyice aranmadan ziyaret etmezdi. Ayrıca sabah esenlemesine gelenlerin üstünü de arattırdı (Suet. *Claud.* XXXV; Dio LX. 3.3). Etrafında yaşanan onca olaydan sonra belki de kuşkuculuğu, onun hayatta kalabilmesini sağlaması açısından haklı bir savunma olarak görülebilir davranıştır. Yemeye ve içmeye çok düşküdü. Kalabalık grupların katıldığı büyük şöenler verirdi. Gece kısa uykular uyur, gündüz ise arada uyuklardı. İnsanları ve arkadaş edinmeyi çok sevmiş, ailesine saygı, bağlılık ve sadakat göstermiştir. Merhametli (Dio LX. 5.1-3; Ruth, 1916; White, 1850) olduğu gibi dinine de bağlıydı.

Claudius mütevazı bir yapıya sahipti (Suet. *Claud.* XII). *Censor* olduğunda, *Sigillaria* Bayramı sırasında satışa çıkarılan pahalı gümüş bir *essedumun* (savaş arabası. Alova, 2013; Hudson, 2013) satın alınmasını ve gözünün önünde parçalanmasını buyurdu (Suet. *Claud.* XVI; Hudson, 2013). Kimsenin kendisine ibadet etmesini ve kurban sunusunda bulunmasını istemediği gibi kendi adına yapılan birkaç heykelden fazlasını kabul etmemiş hatta bu türden harcamaların faydasız olduğunu, şehre büyük zarar ve utanç getirdiğini belirtmiştir (Dio LX. 5.4). Claudius'un dış görünüşü hakkındaki bilgiyi ise Suetonius'tan öğreniyoruz; "Saygın ve soylu bir görünüşü vardı, ancak ayakta dururken ya da otururken, özellikle de dinlenirken; çünkü uzun boylu idi, ince yapılı değildi, güzel yüzlü, güzel ak saçlı, dolgun boyunluydu; buna karşılık yürürken pek güçlü olmayan dizleri tutmaz olur, şaka ya da ciddi bir şey söylerken iyice küçük düşerdi. Gülüşü ona yakışmazdı, kızması, ağzı köpürdüğü için, daha da çirkindi, burnu akardı öte yandan kekemeydi ve başı hep sallanır, en ufak eyleminde de durmak bilmezdi" (Suet. *Claud.* XXX).

Antik kaynaklarda anlatılana göre, Claudius'un dış görünüşü birçok rahatsızlık yaşamış olmasına rağmen, günümüze ulaşan büst ve heykellerde yaşamış olduğu hastalıkların belirtisi görülüyor olup yakışıklı, "atletik tip"te bir yapıya sahipti.

Başının sallanması, yürürken topallaması, konuşurken kekelemesi gibi bazı hareketler ona çirkinlik izlenimi verirken, hareketsiz halde iken çok düzgün bir görünüme sahip olduğu görülmektedir (Esser, 1958; Ruth, 1916). Claudius için erken doğduğu kanısına varılır ise erken dönemde kasılma nöbetleri başlamış olduğu, yürümeye, konuşmaya başladığı dönemde hareketlerinde zorlanma, oturmada güçlük, beslenmede yaşadığı zorluk nedeniyle yaşadığı sindirim problemleri ve beraberinde getirdiği direncin zayıf olmasından dolayı, çocukluk hastalıkları yaşamış olduğu göz ardı edilmemelidir. Claudius'un yaşadığı dönemde geçirdiği hastalıklar karşısında teşhis konulmamış olmasından kaynaklı olarak, tedavi yoluna da gidilmemiştir. O dönemde sağlıklı çocuktan beklenen davranışlar üzerine, bir de geleceğin imparatorluk adayı için beklenen davranışların eklenmesi, Claudius üzerinde büyük baskı oluşturmuş ve kendinden beklenen davranışları gösteremediğinden ceza yoluyla geliştirilmesi istenmiş olabilir (Ruth, 1916; Graves, 2018a).

Sınırlı bilgi sahibi olabildiğimiz Claudius'un yaşadığı dönem hakkında geriye dönük olarak yorum yapmak oldukça zordur. Yine bu nedenle Claudius'un yaşadığı sağlık problemleri hakkında kesin tanının konulmasına asla imkân vermez. Claudius için düşünülen hastalıkların tanı teorileri her durumda eldeki bilgilere göre, yaşadığı kekemelik (Suet. *Claud.* XXX), başının titremesi ya da sallanması (Suet. *Claud.* XXX; Sen. *Apoc.* V; Dio LX. 2.1), yürürken dizlerde bükülme ve sağ ayağını sürüklemesi-topallaması (Suet. *Claud.* XXX; Sen. *Apoc.* V), aniden öfkelenmesi (Suet. *Claud.* XXXVIII), yüksek seslerde dahi uyandırılmasının zor olması (Suet. *Claud.* XXXIII), elinin ve sesinin titremesi (Dio LX. 2.1), tamamen kendine ait bir dil konuşması (Sen. *Apoc.* XIV), mide rahatsızlığı (Suet. *Claud.* XXXI) ve gaz sorunu yaşamaması (Suet. *Claud.* XXXII) gibi durumlar tek bir hastalık tanısı ile açıklanamayacağı gibi bu tanı kriterleri olası hastalıkların hepsinde görülebilecek belirtiler olduğunu belirtmek gerekir (Olivares-Romero, 2009).

Claudius'un annesi Antonia'nın oğlu için kullandığı "aptal" (Suet. *Claud.* III; "*Stultitiae*: Aptallık, ahmaklık." Alova, 2013). kelimesi, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde, zekâsı pek gelişmemiş, zekâ yoksunu, alık, ahmak olarak tanımlanmış olup çocukluğundan itibaren kendini eğitime adanmış Latince, Hellence yazma ve konuşma yeteneğinin yanı sıra Latin alfabesine üç yeni harf (ϝ - *digamma inversum*, Ϝ - *antisigma*, Ϟ - *sigma*) ekleyen Claudius için pek uygun olmayan bir sıfat gibi görünmektedir (Suet. *Claud.* XLII; Ruth, 1916). Yine Antonia'nın oğlunu tanımlamakta kullandığı çok acayip, şaşılacak kadar çirkin olan anlamına gelen "ucube" (Suet. *Claud.* III; "*Portentum*: Kehanete ait işaret, alamet ya da uğursuz bir belirti, doğaya aykırı olay; canavarlık, ucube, hilkat garibesi; hayret verici ya da acayip bir masal, öykü ya da hayâl, aşırılık, saçmalık; canavar, zebani, ifrit." Alova, 2013) kelimesi ise yine erken doğmuş olmasına bağlı olarak, normal doğan bebeğe oranla daha küçük olmasından ve henüz normal gelişimini tamamlamamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. O halde bu durumda Ruth'un sözlerine katılmamak elde değil; "*Claudius'un ne embesil ne de deli, hatta terimlerin katı bilimsel anlamıyla, deliliğin sınırında bile olmadığına inanıyorum.*" (Ruth, 1916).

İmparatorluk hanedan ailesinde doğmuş Claudius'un aile yapısına baktığımızda ise anne-babanın katı bir disiplin uygulaması, çocuğun her kurala uymak zorunda bırakılması, otoriter aile tutumları arasındadır. Geleneksel aile yapısında sıklıkla

rastlanan aşırı baskıcı ve otoriter aile tutumu çocuğun küçük yaşlardan itibaren kendine güvenini yok eder ve kişiliğini hiçe saymak anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda çocuk sessiz, itaatkâr, kibar, adil ve özenli olmasına karşılık; küskün, sönük, utangaç, çabuk etkilenen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilmektedir. Ailesinde değer görmediği için zamanla o da kendini değerli görmeyip, kendine değer vermemeye başlar. Sürekli eleştirildiği için aşağılık duygusu içinde olma, içinden geldiği gibi değil durumun gerektirdiği gibi davranma, stresli, tedirgin, kendine güvensiz ve dışarıdan birilerinin onu yönlendirmesini bekleyen bir birey olabileceği gibi tam tersi olarak çocuk isyankâr da olabilir (Aksaray, 2017). Ailenin çocuğa karşı ilgisiz, sevgisiz davranması ve ihmâl etmesi duygusal şiddet olarak nitelendirilen davranış biçimlerindenidir (Güngör Ergan ve Kütük 2017). Çocuk yetiştirmede büyük etkiye sahip aile, çocuğu koruyup desteklediğinde, sevgi ile ihtiyaçlarını karşıladığında sağlıklı bir şekilde büyüebilmekte, sevgiden yoksun bir şekilde büyüyen çocukların duygusal gelişimleri sağlıklı olmamaktadır (Eraslan, 2020).

Yaşamı boyunca aşağılanmaktan kurtulamamış (Suet. *Claud.* VIII; Birt, 1932; Colby, 1918; Sendroy, 1935), imparatorluk sarayında, kusurlarını ve zayıflıklarını bilen herkes için özellikle de köleleri için kaba şakalarla alay konusu yaptıkları oyuncağı haline gelmişti (Ferrero, 1911). Aşırı lükse tahammülsüzlüğünün bir göstergesi olarak anlaşılabilir türden davranışları onun mütevazı bir insan olarak görülmesini sağlarken, diğer taraftan değer görmediği için zamanla o da kendini değerli görmeyip, kendine değer vermemeye başlamış olması ve kendisini böyle şeylere layık görmüyor olması da muhtemeldir. Dio, Claudius'un çocukluğundan beri büyük bir korku içinde büyüdüğü için aptallık numarası yaptığını ve bunu *Senatus*'ta yaptığı birçok konuşmada dile getirdiğini (Dio LX. 2.4), Suetonius ise Caligula'nın *princeps*liğinde hayatta kalmak için kendini bile bile aptal gibi gösterdiğini, hatta "*Μωρῶν ἐπανάστασις*" (*Aptalların Dirilişi*) başlıklı, kimsenin aptal görünmeye kalkmaması konulu bir kitap yazmasına rağmen kimseye kendinin gerçekten aptal olmadığına inandıramamış olduğunu yazmıştır (Suet. *Claud.* XXXVIII). Claudius, Roma tarihi ve gelenekleri konusunda küçüklüğünden beri iyi bir eğitim almış olup, yaşadığı dönemin tehlikelerine karşı aptal gibi davranış sergilemenin hayatta kalabilmenin iyi bir yolu olarak görmüş olabilir. Ancak hayatta kalmayı başarmış olsa da zihinsel olarak zayıf olduğunu düşünen insanları ikna etmeyi başaramamıştır (Esser, 1958). Antikçağ tarihçilerinin ısrarlı ve uyumlu ortak anlatımları içinden Claudius'un yaşamını, kendine özgü davranışlarını ve değişik ruh hallerini incelemeye çalışırken, doğumundan ölümüne kadar hayatı, yaşadıkları ve davranışları bir bütün olarak görülmeye çalışılmış (Sendroy, 1935; Brittain, 2010) ancak hakkında günümüze ulaşan bilgilerin azlığı ve güvenilirliği nedeni ile söylenecekler sınırlı kalmıştır. Yapılan bu çalışma, tarihe getireceği farklı bir bakış açısıyla, görünenin arkasında yatan nedenlerin merak edilip, tarafsız olarak analiz edilmesiyle ve oluşturulan bu perspektif temel alınarak araştırmacıların yeni çalışmalarına yön vermesiyle hedeflediği amacına ulaşmış olacaktır.

Kaynakça

- Aksaray, G. (Ed.) (2017). *Aile psikolojisi ve eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Alova, E. (2013). *Latince Türkçe Sözlük*. (Beşinci Baskı) İstanbul: Sosyal Yayınları.
- American Psychological Association, *APA Dictionary of Psychology*, dictionary.apa.org/athletic-type, Erişim Tarihi: 22.03.2023.
- Anderson, J.W. (1981). The methodology of psychological biography. *The Journal of Interdisciplinary History*, 11(3), 455-475.
- Aytaç, H.M. & Hocaoğlu, Ç. (2016). Bulimiya Nervoza ile birlikte yaşamak: Bir vaka sunumu. *Journal of Mood Disorders*, 6(3), 158-63.
- Barak A. & Hocaoğlu Ç. (2019). Erişkinde 'Tourette Bozukluğu', bir olgu sunumu, *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(3), 573-576.
- Barrett, A.A. (2002). *Livia first lady of Imperial Rome*. New Haven & London: Yale University Press.
- Barrett, A.A. (2005). *Agrippina: Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, London: BT Batsford Ltd.
- Barrett A.A. & Fantham, E. & Yardley, J. C. (Ed.) (2016). *The Emperor Nero; A Guide to The Ancient Sources*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Bauman, R.A. (1994). *Women and politics in ancient Rome*. New York: Routledge.
- Bauer, S.W. (2007). *The history of the ancient world: From the Earliest Accounts to the Fall of Rome*. New York, London: W.W. Norton & Company.
- Beard, M. (2015). *S.P.Q.R: A history of ancient Rome*. London: Profile Books.
- Birt, T. (1932). *Frauen der Antike*. Leipzig: Quelle & Meyer.
- Bowman, A.K. & Champlin E. & Lintott A. (Ed.). (2008). *The cambridge ancient history X, The Augustan Empire, 43 B.C-A.D. 69*. (Second Edition). United Kingdom: Cambridge University Press.
- Brittain, A. (2010). Roman Women, Woman: In All Ages and in All Countries. *Philadelphia George Barrie & Sons, Publishers*, 2(10), 60-68.
- Bulduk, B.K. (2018). *Mitokondriyal sitopati öntanılı hastalarda Mt-Tl1 gen mutasyonlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Capes, W.W. (1914). *Roman history the early empire from the assassination of Iulius Caesar to that of domitian*, fourteenth impression, New York: Longmans, Green and Co.
- Cavanna, A.E., & Rickards, H. (2013). The psychopathological spectrum of Gilles de la Tourette syndrome. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 37(6), 1008-1015.

- Ceylan, H. (2021). *Serebral Palsili çocuklarda beslenme durumunun değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- CIL: *Corpus Inscriptionum Latinarum*.
- Cizek, E. (2002). *Istoria Romei*, Bucureşti, Romania: Editura Paideia.
- Colby, H.F. (1918). *Under Cesars' Shadow*. New York: The Neale Publishing Company.
- Crichton, P. (1996). Were the Roman Emperors Claudius and Vitellius Bulimic?. *International Journal of Eating Disorders*, 19(2), 203-207.
- Çelgin, G. (2018). *Eski Yunanca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çelikkol, A. (2002). *Tarih psikiyatri divanında*. İstanbul: Stüdyo İmge Yayınları.
- Derin, G. (2018). *Kuşaklararası eksende psikotarih temelli çocuk yetiştirme stillerinin travma, bağlanma ve dissosiyasyon açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Dio Cass. (=Cassius Dio, *Rhomaika Historia*). Cassius Dio Cocceianus (1914). *Dio's Roman History (Ρωμαϊκή Ιστορία)*, Greek Text and Facing English (Trans. Cary, E., Foster, H. B., Heinemann, W.) London, New York: Loeb Classical Library, Harvard University Press.
- Durmaz Akyüz E., (2023). *Bedensel ve ruhsal bozukluklarıyla sıra dışı bir imparator: Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus (Claudius)*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmaz Akyüz E. & Üreten H. (2022). Caligula ve dönemine farklı bir bakış açısı. *History Studies*, 14(2), 375-396.
- Eraslan, L. (Ed.). (2020). *Aile sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Ercan, A.Ö. (2020). *Sağlık deyimleri*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Ergene, A. (1998). *Antik Roma'da Kadın*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, A. (2017). *Psikoloji*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Esser, A. (1958). *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im BiologischÄrztlichen Blickfeld*. Leiden: EJ Brill.
- Eutrop. *Brev.* (=Eutropius, *Breviarium*). Eutropius (2017). *Kısa Roma tarihi*. (Çev. Menzilioğlu, Ç.) (İkinci Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gaius Suetonius Tranquillus (2017). *On iki Caesar'ın Yaşamöyküsü*. (Çev. Varınlıoğlu, G.), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

- Gaius Suetonius Tranquillus (2019). On iki Caesar'ın yaşamı. (Çev. Özaktürk, G., Telatar, Ü. F.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Ferrero, G. (1911). *The women of the Caesars*, New York: The Century Co.
- Gönenç, F.İ. (2010). *Roma hukukunda kadın*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Grant, M. (2007). *Gli imperatori romani: Storia e segreti*, Italia: Newton & Compton editori.
- Graves, R. (2018a). *Ben Claudius*. (Çev. Körpe, D.). (Üçüncü baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Graves, R. (2018b). *Tanrı Claudius*. (Çev. Betil, D.). (İkinci baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Eserin orijinali 1936'da yayımlandı).
- Greenberg, M.S. (2013). *Nöroşirürji el kitabı*. (Çev. Oruçkaptan, H.H.). (Altıncı baskı). Ankara: Güneş Tıp Kitapevleri.
- Güngör Ergan, N. & Kütük B.Ş. (Ed.) (2017). *Aile sosyolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Günveren, G.B. (2022). *Roma hukukunda çocuk*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Hakman, M. (2015). Roma imparatoru Claudius ve oğlu Britannicus' un ölümünün arkasındaki kadın: *Locusta. Seleucia*, 5, 111-140.
- Hayden, H.M. (2019). *The power and influence of Julio-Claudians' Roman Imperial women*. B.A. Texas State University History Major Master Thesis.
- Hazar, Ç.M. (2006). Kişilik ve iletişim tipleri. *Selçuk İletişim*, 4(2), 125-140.
- Henderson, B.W. (1905). *The life and principate of the Emperor Nero*. London: Methuen and Co.
- Holland, T. (2015). *Dynasty: The rise and fall of the house of Caesar*. Doubleday: First United States Edition.
- Horan, J.L. (1997). *Tuvaletin sosyal tarihi*. İstanbul: AD yayıncılık A.Ş.
- Howatson, M.C. (Ed.). (2013). *Oxford antikçağ sözlüğü*. (Çev. Ersöz, F.). İstanbul: Kitap Yayınevi (Eserin orijinali 1989'da yayımlandı).
- Hudson, J.M. (2013). *On the way: A poetics of Roman transportation*. A dissertation of The for The Degree of Doctor of Philosophy Classics University of California, Berkeley.
- Izenberg, G. (1975). Psychohistory and intellectual history. *History and Theory*, 14(2), 139-155.
- İnan, Ö.Y. (2017). *Gut hastalarının klinik ve laboratuvar olarak değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- İplikçioğlu, B. (1997). *Eskibati tarihi I: Giriş, kaynaklar, bibliyografya*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Karaoğlu Gündoğdu, D. & Köktekir, E. (2021). Distonide DBS; uygun hasta seçimi ve cerrahi sonuçları. *Türk Nöroşirürji Dergisi*, 31(3), 301-306.
- Kaufman, D.B. (1932). Poisons and poisoning among The Romans. *Classical Philology*, 27(2), 156-167.
- Kershaw, S.F. (2013). *A brief history of The Roman Empire rise and fall*. London: Constable & Robinson.
- Kırıcı, İ. (2021). Tourette Sendromlu bireylerin eğitim sorunları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 642-655.
- Kiefer, O. (1934). *Sexual life in ancient Rome*. London: George Routledge & Sons Ltd. Broadway House.
- Koç, F. & Sarıca, Y. (2003). Mitokondrial hastalıklar; klinik özellikleri hastaya yaklaşım, *Arşiv*, 12 (Ek Sayı), 14, 14-31.
- Kohut, T.A. (1986). Psychohistory as history. *The American Historical Review*, 91(2), 336-354.
- Köroğlu, E. (2021). *Kolay DSM-V*. (İkinci baskı). Ankara: Esenkale Yayıncılık.
- Latinlibrary Digital Library. thelatinlibrary.com, Erişim tarihi: Çalışma boyunca sıklıkla kullanılmıştır.
- Matsumoto, D. (Ed.). (2009). *The cambridge dictionary of psychology*. UK: Cambridge University Press.
- Matyszak, P. (2006). *The sons of Caesar; Imperial Rome's first dynasty*. London: Thames & Hudson.
- Meijer, F. (2006). *İmparatorlar yataklarında ölmez*. (Çev. Ergin, G.). İstanbul: Homer Kitabevi (Eserin orijinali 2001'de yayımlandı).
- Murad, A. (2010). A neurological mystery from history: The case of Claudius Caesar. *Journal of the History of the Neurosciences*, 19(3), 221-227.
- Mutlu, A. (2018). Salgın haberleri, 2018 aşı türevi poliovirüs salgınları, *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 3(3), 85-95.
- Mutluay, N. (2007). *Yunan ve Roma uygarlığında çocuk*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Olivares-Romero, J. (2009). Elucidation on a dystonic emperor. *Neurología*, 24(7), 488-496.
- Öge A.E. & Baykan B. (Ed.), (2015). *Nöroloji*. (İkinci baskı) İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Parlak, Ş. & Çoban Çiftçi, G. (2021). *Serebral Palside Radyoloji, Serebral Palsi*, (Birinci baskı) Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Penelope Digital Library. penelope.uchicago.edu, Erişim tarihi: Çalışma boyunca sıklıkla kullanılmıştır.
- Perseus Digital Library. perseus.tufts.edu, Erişim tarihi: Çalışma boyunca sıklıkla kullanılmıştır.

- PIR: *Prosopographia Imperii Romani*.
- Plut. *Ant.* (=Plutarchos, *Antonius*). Kullanılan metin ve çeviri: Plutarkhos (1992). *Marcus Antonius*. (Çev. Özaktürk, M.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Powell, L. (2016). *Germanicus; The Magnificent Life and Mysterious Death of Rome's Most Popular General*. England: Pen and Sword Military.
- Robertson, M.M., & Stern, J.S. (1997). The Gilles de la Tourette syndrome. *Critical Reviews in Neurobiology*, 11(1), 1-19.
- Ruth, T. D. (1916). *The problem of Claudius some aspects of a character study*. The Johns Hopkins University The Degree of Doctor of Philosophy A Dissertation Submitted, USA.
- Ryan, F.X. (1993). Some observations on the censorship of Claudius and Vitellius. A.D. 47-48. *The American Journal of Philology*, 114(4), 611-618.
- Sen. *Apoc.* (=Seneca, *Apocolocyntosis*). Kullanılan metin: Seneca (1920). *Apocolocyntosis*. (Trans. W.H.D. Rouse, M.A. Litt. D.). Ted Garvin Ben Courtney and PG Distributed Proofreaders.
- Sendroy, F.E. (1935). *The character and accomplishments of the emperor Claudius a study based on the literary sources and inscriptions*. Fordham University Dissertation for The Degree of Master of Arts, New York.
- Smith, W.A. (1867). *Dictionary of Greek and Roman biography and mythology I. II. III*. Boston: Little, Brown, and Company.
- Ştefleă, C.R. (2014). Moartea Unui Impărat Roman: Despre Cazul Lui Claudius/ The Death Of A Roman Emperor: The Case Of Claudius. *Hiperboreea Journal, Journal of History, Année, 1(1)*, 28-46.
- Suet. (=Gaius Suetonius Tranquillus, *De Vitis Duodecim Caesarum*).
- Tac. *Ann.* (=Tacitus, *Annales*). Tacitus (1876). *Annals*. Trans. Alfred John Church & William Jackson Brodribb en.wikisource.org/wiki/The_Annals_(Tacitus), Erişim tarihi: Çalışma boyunca sıklıkla kullanılmıştır.
- Tacitus (2008). *The annals: The reigns of Tiberius, Claudius, and Nero*. (Trans. Yardley, J.C.). New York: Oxford University Press Inc.
- TDK (2011). Yabancı sözlere karşılıklar kılavuzu, (11. Baskı), sozluk.gov.tr, Erişim tarihi: 10.03.2023.
- Topostext Digital Library. topostext.org, Erişim tarihi: Çalışma boyunca sıklıkla kullanılmıştır.
- Türkoğlu, G.H. (2009). Roma cumhuriyet ve ilk imparatorluk dönemlerinin idari yapısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11(2), 251-289.
- Valente, W.A. & Talbert, R.J.A. & Hallett, J.P. & Mackowiak, P.A. (2002). Caveat Cenans! Special Article, *The American Journal of Medicine*, 112(5), 392-398.
- Yılmaz Odabaşı, H. (2020) Psicotarihin tarihi: Yaklaşımlar ve tartışmalar. *Universal Journal of History and Culture*, 2(2), 131-152.

- Whitacre, A. (2018). *Disability and ability in the accounts of the emperor Claudius*, A thesis submitted, to Kent State University Degree of Master of Arts, US.
- White, J.T. (Ed.) (1850). *The history of the Roman emperors, from Augustus to the death of Marcus Antonius, Vol. 1*. London: Simpkin, Marshall & Co.
- Wiedemeister, F. (1875). *Der Cäsarenwahnsinn Der Julisch-Claudischen Imperatorenfamilie Geschildert As Den Kaisern Tiber (Tiberis)ius, Caligula, Claudius, Nero*. Hannover: Carl. Rümpler.